

Hayat Bilgisi Üçüncü Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri*

Levels of Readability of Texts in the Life Science Third Grade Textbook

Abdulkadir Sağlam¹

¹Sorumlu Yazar, Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, Van Edremit Bilim ve Sanat Merkezi, saglam6888@gmail.com, (<https://orcid.org/0000-0003-3023-5751>)

Geliş Tarihi: 04.04.2023

Kabul Tarihi: 11.08.2023

ÖZ

Eğitim-öğretim ortamının istenilen düzeye getirilebilmesi için ders kitaplarında yer alan metinlerin öğrencilerin düzeyine uygun olması son derece önemlidir. Ders kitaplarına metin seçerken metnin oluşturulma ölçütlerine uygun olması; metnin dilin estetiğini ve zenginliğini yansıtmadığı; metnin okunabilirliğinin yanı sıra bilişsel, duyuşsal ve sosyolojik açıdan öğrencilere uygun olup olmadığı gibi çeşitli değişkenlere öncelik verilir. Bu değişkenlerden olan okunabilirlikle ilgili çalışmaların genellikle Türkçe ders kitaplarına yoğunlaştığı görülmüştür. Oysa eğitim-öğretim bütüncül olarak düşünüldüğünde özellikle ilkokulda diğer disiplinlerdeki kitaplarda yer alan metinlerin incelenmesi de önem arz etmektedir. Bu bilgilerden hareketle çalışmanın amacı, 2022-2023 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından kabul edilmiş ve okullarda kullanılmakta olan 3. Sınıf Hayat Bilgisi ders kitabında bulunan metinlerin okunabilirlik düzeyi açısından incelenmesidir. Metinlerin okunabilirlik düzeyleri Flesch tarafından geliştirilen ve Ateşman'ın (1997) Türkçeye uyarladığı Okunabilirlik Formülü ile hesaplanmıştır. Nitel yöntemle göre desenlenen çalışmada 3. sınıf Hayat Bilgisi ders kitabında yer alan 45 metinden 40 tanesi incelenmiştir. İncelenen 5 metinden ana metin kısmı 100 kelimedenden az olduğu için (Ateşman'ın okunabilirlik formülüne göre hesaplama için ilk 100 kelime alınmaktadır) değerlendirmeye alınmamıştır. Çalışma sonucunda Hayat Bilgisi 3. Sınıf ders kitabında yer alan metinler okunabilirlik düzeyleri açısından “kolay”, “orta güçlükte” ve “zor” olarak sınıflandırılmıştır. Metinlerin büyük çoğunluğunun “orta güçlükte” okunabilirlik düzeyine sahip olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Hayat bilgisi, okunabilirlik, Ateşman formülü, ders kitabı.

ABSTRACT

In order to bring the educational environment to the desired level, it is extremely important that the texts in the textbooks are suitable for the level of the students. When choosing texts for textbooks, the text should be suitable for the creation criteria; whether the text reflects the aesthetics and richness of the language; In addition to the readability of the text, various variables such as whether it is suitable for students in terms of cognitive, affective and sociological aspects are given priority. It has been observed that studies on readability, which is one of these variables, generally concentrate on Turkish textbooks. However, when education is considered as a whole, it is also important to examine the texts in the books in other disciplines, especially in primary school. Based on this information, the aim of this study is to examine the texts in the 3rd grade Life Studies textbook, which was accepted by the Ministry of National Education in 2022-2023 and used in schools, in terms of readability level. The readability levels of the

* Bu çalışmanın ön araştırması ASES III. International Conference on Educational Sciences Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

texts were calculated with the Readability Formula developed by Flesch and adapted into Turkish by Ateşman (1997). In the study, which was designed according to the qualitative method, 40 of the 45 texts in the 3rd grade life studies textbook were calculated. Since the main text of 5 of them is less than 100 words (the first 100 words are taken for calculation according to Ateşman's readability formula), they were not evaluated. As a result of the study, the texts in the 3rd grade Life Studies textbook were classified as "easy", "medium difficulty" and "difficult" in terms of readability levels. It has been observed that the vast majority of the texts have a "medium difficulty" readability level.

Keywords: Life science, readability, Ateşman Formula, textbook .

GİRİŞ

Eğitim-öğretim merkezi olan okullarda çeşitli araç gereçlerin yardımıyla öğrenme aktif bir süreç hâline getirilmeye çalışılmaktadır. Teknoloji çağında bilgisayar ve diğer teknolojik aletlerin hayata girmesiyle birlikte öğrencilerin öğrenme yöntemlerinde de farklılıklar görülmektedir. Öğrenciler, kendi ilgi alanlarına uygun farklı yöntemlerle kalıcı öğrenmelerini gerçekleştirmektedir. Eğitim-öğretimde yaşanan teknolojik gelişmelere rağmen ders kitapları temel kaynaklar olarak kullanılmaya devam etmektedir. Ders kitaplarına ek olarak teknolojik aletler kullanılmaktadır. Tüm öğrenciler kitaplar sayesinde bilgiye kolayca ulaşma imkânına sahip olmaktadır. Teknolojinin yeteri kadar ulaşmadığı noktalarda da kitaplar en temel eğitim- öğretim kaynağını oluşturmaktadır. Bu sebeplerden teknoloji ne kadar gelişirse gelişsin kitaplar okullarda vazgeçilmez öğretim kaynaklarını oluşturmaktadır.

Öğretmenler derslerinin verimli bir biçimde işlenmesi için farklı materyaller ve yöntemler kullanılmaktadır. Bu materyallerin en önemlilerinden biri de iyi hazırlanmış ders kitaplarıdır. Kitaplar, öğrenci ve öğretmenler açısından kolay ulaşılabilir olması bakımından derslerde büyük bir avantaj sağlamaktadır. Ders kitapları titizlikle hazırlanırken birçok denetimden geçmektedir. Kitapların içeriği; müfredata uygun, uygulamaya yönelik, yaşama yönelik, merak uyandıracak ve yaratıcı düşünmeyi destekleyecek şekilde düzenlenmektedir. Ders kitapları hazırlanıp basıldıktan ve kullanılmaya başlandıktan sonra içerisindeki yanlışlıklar ve eksiklikler tespit edilip tekrar tekrar düzeltmelerin yapılması sağlanmaktadır (Nalçacı, 2011). Ders kitaplarındaki görseller, anlatım ve okunabilirlik düzeyi kitapların etkiliği bakımından en önemli faktörleri oluşturmaktadır.

İyi bir biçimde tasarlanmış ders kitapları öğretimin kalitesini arttırmaktadır. Kitaplar hazırlanırken dil ve anlatım yönünden öğrenci düzeyine uygun hazırlanmalıdır. Bireyin gelişim özelliklerine, yaşadığı toplumun değerlerine, inançlarına ve kültürel özelliklerine uygun kitaplar bireylerin ihtiyaçlarına cevap verdiği için öğrencilerle iletişimde ve öğrenmede daha etkili olmaktadır (Şahin, 2012). Ders kitaplarının hazırlanmasında öğrencinin yaşına uygun içerik düzenlemesi yapılmaktadır. Gelişim ve öğrenme özelliklerine göre hazırlanan kitaplar öğrencinin fiziksel, sosyal ve ahlaki gelişimini de destekleyecek biçimde hazırlanmaktadır. İçerik düzenlemesinde bireylerin gelişim ve öğrenme özelliklerine göre hazırlanan kitaplar öğrenmede daha etkili olmaktadır. Müfredata göre hazırlanan ders kitapları sadece öğrenciler için değil öğretmenler için de yol gösterici bir kaynağı teşkil etmektedir (Yıldırım, 2006). Ders anlatımında öğretmenler kitaptaki bilgileri öğretirken farklı yöntem, teknik ve malzemelerle süreci destekleyerek daha kalıcı öğrenmelerin oluşumunu sağlamaktadır. Kullanılan bu teknikler ders kitaplarının etkiliğini artırmaktadır. Kitaplar, bireyleri hayata hazırlamada onlara yön veren en önemli unsurlardan biridir. Kitapların hazırlanmasında uyarıcılar öğrencilerin; duygusal, bedensel ve zihinsel özelliklerine uygun olmalıdır (Özdemir, 2003). Hayat Bilgisi ders kitabında da bu noktalara dikkat edilmelidir.

Eğitimde ulaşılmak istenen; bireyin içerisinde yaşadığı topluma uyumunu sağlamak ve toplumun gelişimine katkı sunmasına olanak tanımadır. Ayrıca kişilerin başarılı bir biçimde hayatlarına devam edebilmelerine imkân sunmaktır. İlköğretimde bu hedefleri gerçekleştirecek

ilk ders Hayat Bilgisi dersi (Binbaşıoğlu, 2003). Bu ders sayesinde oğrenciler bir üst kademeye hazırlanırken aynı zamanda toplumun gelişimine ve kültürünün devamlılığına katkı sunmaktadır.

Hayat Bilgisi dersinin farklı tanımları yapılmaktadır. Binbaşıoğlu (2003), Hayat Bilgisi dersini “bireyin içerisinde yaşadığı toplumun sorunlarını fark ederek bu sorunların çözümünde aktif rol alarak yaşadığı kültürün gelişimini sağlayacak bilgi ve beceriye sahip olmasını destekleyen bir ders” olarak ifade etmiştir. Çilenti (1988) ise “kişinin çevresini tanıma, kültürel özelliklerini kavrama, kendini geliştirerek yaratıcı düşünmeyle çevreye uyum ile çevrenin gelişimine katkıda bulunma ve çevredeki problemleri kavrayıp uyum sağlama temellerinin atıldığı bir ders” olarak ifade etmiştir. Tanımlardan da anlaşılacağı gibi Hayat Bilgisi dersi bireyi hayata hazırlama konusunda bir köprü görevi görmektedir.

Okullarda Hayat Bilgisi dersi ile gerçek yaşamdaki konular işlenerek bireyler hayata hazırlanmaktadır. Etkili bir öğretim için konunun merak uyandırıcılığının yanında kullanılan yöntem ve teknikler de önem arz etmektedir. Bu derste yaşam ve okul bir bütün hâlinde ele alınıp uygun ortamlar düzenlenerek ya da bireylerin gerçek yaşamdan alanları gezi gözlem yoluyla inceleme imkânı verilerek yaparak-yaşayarak öğrenmesi sağlanmaktadır (Aykaç, 2011). Bireyler bu ders sayesinde ezberden uzak yaparak yaşayarak yaşamı öğrenmektedir. Hayattaki problemleri fark eden, bunlara çözümler üreten kişiler yetişmektedir.

Okulda, çocuklara yeni olanaklar tanınarak hayatı öğrenme imkânı sağlanmaktadır. Çocuklar bu imkânlarla sosyal hayat ve okulu birlikte algılamaya başlar, sosyal yaşamda varlıklarını etkili bir biçimde sürdürebilmek için yeni roller edinirler. Hayat Bilgisi dersi aracılığıyla içerisinde yaşanılan topluma ve dünyaya yönelik değer ve tutumlar geliştiren çocuklar için bu ders, bireyi okulun ilk yıllarında yaşama hazırlamak için planlanmıştır. Planlama sürecinde çocuk, merkeze alınmış ve yaparak-yaşayarak öğrenmesini destekleyecek ortam ve imkânlar sağlanmıştır (Esen Aygün, 2022). Hazırlanan programların etkililiği için çocuklar öğrenme süreci içerisinde aktif rol almaktadır.

İlkokul 1, 2 ve 3. sınıfların müfredatında yer alan Hayat Bilgisi dersi öğrencilerin kendilerini ve doğayı tanıma, topluma uyum sağlamasında önemli bir yere sahiptir. Hayatın başlangıcı biyolojik, fiziksel ve kimyasal bir oluşum ve değişim sürecidir. Doğanın iç dinamiklerini anlamaya çalışan bir disiplini oluşturmaktadır. Sadece doğadaki canlıları gözlemleyerek onların renklerinin veya sayılarının anlatıldığı bir etkinlik değildir. Bu ders sayesinde öğrenciler hayatın mantığını, matematiğini inceleme ve gözleme sonucunda keşfetmektedir (Güleryüz, 2008). Bu ders öğrencileri gündelik hayata hazırladığı için verimli bir şekilde işlenmek zorundadır. Dersin verimli işlenebilmesi de öğrencinin okuma-yazma sürecini sağlıklı bir şekilde yürütmesine bağlıdır.

Okuma; bilgi edinme, yaratıcılığı geliştirme, fikir ve duyguların gelişimi bakımından duyuşsal ve bilişsel anlamayı etkili hâle getiren önemli bir faaliyettir. Okuduğunu anlamayı etkileyen pek çok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerden biri de “okunabilirlik”tir (Şakiroğlu, 2020). Ateşman (1997) okunabilirliği, anlaşılabilirliği esas olarak parçaların zor veya kolay anlaşılması olarak tanımlamıştır. Güneş (2003) ise okunabilirliği 4 ilkede ele almıştır. Bunlar; eğitim yönü, basım yönü, dil bilgisi yönü ve sosyolojik yöndür. Bu dört ilke doğrultusunda bireylere yön verecek kitaplar hazırlanmalıdır.

Her metin farklı güçlük düzeyine sahiptir. Kimi metinler bireyler tarafından kolaylıkla okunabilirken kimi metinlerin ise okunabilmesi zor olabilmektedir. Metnin anlaşılabilirliği açısından güçlük düzeyleri önemli bir yere sahiptir (Ulusoy ve Gülüm, 2009). Öğrencinin kolay okuyup anlayabildiği metinler bireyin bilişsel, duyuşsal gelişimine katkı sağlamaktadır.

Görsel yönden sorunsuz, kelime ve cümle uzunluğuna yani yüzeysel yapıya dayalı sorunsuz metinler üzerinden okunabilirliği ölçen formüller kullanılır. Anlamsal yönden metni

değerlendirebilen formüller kullanmak imkânsızdır. Metnin okuma güçlüğü'nün bazı matematiksel formüller aracılığıyla hesaplanması okunabilirlik kavramına ulaşmamızı sağlar (Ülper, 2010). Anlaşılabilirlik sadece metne ait niceliksel özelliklere değil bazı niteliksel özelliklere de bağlıdır (Ateşman, 1997).

Okunabilirliği hesaplamada, geleneksel formüller ve benzer yöntemler kullanılır. Kısa kelimeler, kısa cümleler, daha sık tekrarlanan kelimeler bulunduran metinler; az sıklıkta kullanılan kelimeler, kısa kelimeler ve kısa cümleler daha okunabilir ve anlaşılabilir olmaktadır (Benjamin, 2012). Kelime yapısı ve cümle yapısı okunabilirliği etkileyen faktörlerdendir.

1.1.Araştırmanın Önemi ve Amacı

Okunabilirlik formülleri, metnin bir bireye ya da sınıfa uygun olup olmadığı; anlaşılır, verimli ya da verimsiz olup olmadığı hakkında kesin sonuçlar vermez, sadece bir metnin okumanın yapısal zorluk derecesi hakkında fikir verir. Bu nedenle okunabilirlik ancak metnin niteliksel özellikleri ile beraber değerlendirildiğinde kesin bir sonuca varabilmektedir (Zorbaz, 2007). Araştırmalara göre okunabilirlik formülleri yalnızca metinlerin güçlüğüne dair fikirler verebilmektedir. Bu formüllere ek olarak, metinlerin niceliksel özellikleri dikkate alınmalı ve ders kitaplarında yer almalıdır. Eğitim ve öğretim ortamının istenilen düzeye getirilebilmesi için ders kitaplarında yer alan metinlerin öğrencilerin düzeyine uygun olması son derece önemlidir.

Okunabilirlikle ilgili çalışmaların genellikle ilkökul ve ortaokul seviyesinde Türkçe ders kitapları üzerinde yoğunlaştığı (Bağcı ve Ünal, 2013; Baş ve İnan Yıldız, 2015; Çetinkaya, 2010; Demir ve Çeçen, 2013; Karatay vd., 2013; Özçetin ve Karakuş, 2020; Özdemir, 2016; Tosunoğlu ve Özlük, 2011) ve Sosyal Bilgiler /Hayat Bilgisi ders kitaplarında bulunan metinlerin incelendiği sınırlı sayıda çalışma olduğu (Hızarcı, 2009; Tural ve Işık, 2016; Ulu Kalın ve Koçoğlu, 2017) görülmüştür. Bu kapsamda çalışmanın amacı da Hayat Bilgisi 3. sınıf ders kitabında yer alan metinlerin okunabilirlik düzeylerinin incelenmesidir.

1.2. Problem Cümlesi ve Alt Problemler

Bu çalışmanın problem cümlesini “Hayat Bilgisi 3. sınıf ders kitabında yer alan metinlerin okunabilirlik düzeyleri nedir?” sorusu oluşturmaktadır. Bu ana problem cümlesinden yola çıkarak aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır.

1. Hayat Bilgisi 3. sınıf ders kitabında yer alan hikâye edici metinlerin okunabilirlik düzeyi nedir?
2. Hayat Bilgisi 3. sınıf ders kitabında yer alan bilgilendirici metinlerin okunabilirlik düzeyi nedir?
3. Hayat Bilgisi 3. sınıf ders kitabında yer alan hikâye edici ve bilgilendirici metinlerin ortalama kelime uzunluğu, ortalama cümle uzunluğu ve ortalama okunabilirlik puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

YÖNTEM

2.1.Araştırmanın Deseni

Çalışma nitel araştırma deseninde yürütülmüştür. Toplumsal hayatın akışındaki olgulara odaklanarak mevcut olguları herhangi bir değişime/dönüşüme uğramadan incelemeye çalışan (Maxwell, 2008) nitel araştırma, çağdaş toplumsal yaşamın karmaşık ve çok yönlü doğasını tanımlamak için kullanılan geniş bir bakış açısını içerir (Kitzinger, 1995). Bu yöntemle tasarlanan çalışmalar, çalışılan olgu veya olay hakkında derinlemesine bir anlayışa ulaşmaya çalışır (Morgan, 1996). Nitel araştırmalarda gözlem, görüşme, söylev ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemleri yaygın olarak kullanılmaktadır.

2.2. Veri Toplama Yöntemi

Araştırmanın verileri doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. “Çalışma sürecinde incelenmekte olan olgu veya olaylarla ilgili bilgileri içeren yazılı belgelerin ayrıntılı olarak taranması ve bu bilgilerden yeni bir bütünlük oluşturulmasına” doküman analizi denir (Creswell, 2002). İncelenen konuyla ilgili literatürün gözden geçirilmesi de dâhil olmak üzere doküman analizi, araştırmacının gözlem ve görüşme kayıtlarının ve diğer belgelerin sistemleştirilmesini sağlar. Bu çalışmada da Hayat Bilgisi 3.sınıf ders kitabında yer alan metinlerden sistemli olarak veri elde edilmiştir.

Bu çalışmada veri toplarken, araştırmacının etik kurul onayı gerektiren araştırmalar (başkaları tarafından geliştirilen ve kullanım izni gerektiren görüşme ve gözlemler, doküman, görüntü, anket formu vb.) kapsamına girmemesi dolayısıyla etik kurul onayı alınmamıştır.

2.3. Veri Kaynağı

Çalışmanın veri kaynağını Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 25/08/2018 tarih ve 78 sayılı kararı ile 2018-2019 eğitim öğretim yılından itibaren beş yıl süreyle ders kitabı olarak kullanılması kararlaştırılan Hayat Bilgisi 3. sınıf ders kitabındaki (Birdoğan ve Akagün, 2018) hikâye edici ve bilgilendirici metinler oluşturmaktadır. 193 sayfadan oluşan kitapta toplam 45 metin bulunmaktadır. Bu metinlerin metin türüne göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Hayat Bilgisi 3. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Metin Türüne Göre Dağılımı

Metin Türü	f	Yüzde (%)
Hikâye Edici	32	71.1
Bilgilendirici	13	28.9
TOPLAM	45	100

Tablo 1’e bakıldığında Hayat Bilgisi 3. sınıf ders kitabında yer alan 45 metnin %71.1’ine denk gelen 32 metnin hikâye edici türde; %28.9’una denk gelen 13 metnin ise bilgilendirici metin türünde olduğu görülmektedir. İncelenen kitapta şiir türünde hiçbir metnin yer almamasının vurgulanması gerektiği düşünülmektedir.

2.3. Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen verilerin analizi betimsel analiz yoluyla yapılmıştır. Betimsel analiz, geçmişte var olmuş veya hâlen varlığını sürdüren bir durumu mevcut var olan hâliyle betimlemeyi amaçlayan keşfedici bir yaklaşımdır (Çepni, 2005; Karasar 2009). Betimsel analizin çoğunda, çalışma verileri daha önceden belirlenmiş olan konulara göre tasnif edilir, tasnif edilen verilerle ilgili sonuçlar özet olarak sunulur daha sonra ise bu sonuçlar araştırmayı yürüten kişinin bakış açısıyla yorumlanır (Baltacı, 2019). Bu çalışmada Ateşman Okunabilirlik Formülü kullanılarak metinlerin okunabilirliği doğru bir şekilde belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma var olan durumu değiştirmeye çalışmadığı, var olan durumu göz önünde bulundurduğu için betimsel analiz araştırması şeklinde tanımlanabilmektedir.

Metinlerin okunabilirliğini belirlemek için Ateşman (1997) tarafından Türkçeye uyarlanan aşağıdaki Flesch formülü kullanılmıştır. Formül, metinlerin ilk 100 kelimesini değerlendirir. Cümleler sayılırken, dilbilim açısından bir cümle olarak kabul edilen her bir ifade kabul edilmiştir. Nokta (.), üç nokta (...), ünlem işareti (!) ve soru işareti (?) noktalama işaretleriyle biten kelime grupları cümle olarak kabul edilmiştir. Ancak virgül (,) ile bağlanan ardışık cümleler tek cümle olarak puanlanmıştır. Bu işlemden sonra toplam hece sayısının toplam kelime sayısına bölünmesi ile ortalama kelime uzunluğu (X1), toplam kelime sayısının toplam cümle sayısına bölünmesi ile ortalama cümle uzunluğu (X2) hesaplanmıştır. Veriler

daha sonra aşağıdaki formüle yerleştirilmiş ve okunabilirlik puanı belirlenmiştir. Okunabilirlik formülü şöyledir:

$$\text{Okunabilirlik Puanı} = 198.825 - 40.175 \times (X1) - 2.610 \times (X2)$$

X1= Hece olarak ortalama kelime uzunluğu

X2= Kelime olarak ortalama cümle uzunluğu

Cümlelerin yüz kelimenin sonunda bitmediği durumlarda, yarım cümlelerin ilk yüz kelimesindeki kelime sayısı, o cümledeki toplam kelime sayısına bölünmüştür. Daha sonra her bir metnin okunabilirlik düzeyi yukarıda belirtilen Ateşman (1997) okunabilirlik formülü kullanılarak tespit edilip analiz edilmiştir. Metinlerin okunabilirliği okuma yazma alanında akademik çalışmaları bulunan iki uzman tarafından da hesaplanmış ve ortaya çıkan değerlerde tutarsızlık olmadığı görülerek analizler gerçekleştirilmiştir.

İncelenen metinlerin okunabilirlik düzeylerinin Ateşman (1997) tarafından belirlenen ölçütlere göre hangi aralığa denk geldiği Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

Ateşman’a Göre Okunabilirlik Düzeyleri

Okunabilirlik düzeyi	Okunabilirlik sayısı
Çok kolay	90-100
Kolay	70-89
Orta güçlükte	50-69
Zor	30-49
Çok zor	1-29

Tablo 2 incelendiğinde Ateşman’a göre okunabilirlik sayısı 90-100 aralığında olan metinlerin “çok kolay” düzeyde; okunabilirlik sayısı 70-89 aralığında olan metinlerin “kolay” düzeyde; okunabilirlik sayısı 50-69 aralığında olan metinlerin “orta güçlükte” düzeyde; okunabilirlik sayısı 30-49 aralığında olan metinlerin “zor” düzeyde ve okunabilirlik sayısı 1-29 aralığında olan metinlerin “çok zor” düzeyde metinler olduğu görülmektedir.

Ateşman tarafından geliştirilen okunabilirlik hesaplamasında metnin ilk 100 kelimesi alınarak hesaplama yapıldığından çalışmada incelenen Hayat Bilgisi 3. sınıf ders kitabında yer alan 2’si bilgilendirici olmak üzere toplam 5 metnin ana metin kısmı 100 kelimedenden daha az olduğu için hesaplamalara dâhil edilmemiştir. Yani araştırmancının veri analizi toplam 40 metin üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Hikâye edici ve bilgilendirici metinlerin ortalama kelime uzunlukları, cümle uzunlukları ve okunabilirlik puanları hesaplanarak bu puanlar arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için elde edilen verilerin normallik kriterlerini sağlaması dolayısıyla t testi analizi yapılmıştır.

2.5.Geçerlik ve Güvenirlik

Çalışmanın güvenilirliği için metinlerin okunabilirliği araştırmacı haricinde okuma-yazma ve sınıf eğitimi alanında uzman; bu konuda benzer akademik çalışmalar yürüten iki uzman tarafından daha puanlanmıştır.

Çalışmanın güvenilirliği için incelenen metinlerin okunabilirliği araştırmacıyla birlikte okuma-yazma ve sınıf eğitimi alanında uzman olan iki olmak üzere toplam üç değerlendirici tarafından ayrı ayrı hesaplanmış ve gerçekleştirilen değerlendirmelerde uzlaşma güvenliğinin sağlanması adına Miles ve Huberman (2021) tarafından geliştirilmiş olan aşağıdaki güvenilirlik formülünden yararlanılmıştır.

$$\text{Güvenirlilik} = \frac{\text{Görüş birliği}}{\text{Görüş birliği} + \text{Görüş ayrılığı}} \times 100$$

Belirtilen formül ile yapılan hesaplama neticesinde değerlendiriciler arasındaki uzlaşma katsayısı %89,7 olarak hesaplanmıştır. Uzmanların farklı şekilde hesapladıkları metinler tekrar gözden geçirilerek gerekli uzlaşa sağlanmış ve çalışmaya son hali verilmiştir.

Çalışma halihazırda ilkokullarda kullanılmakta olan güncel Hayat Bilgisi ders kitabındaki metinler üzerinden betimsel olarak ortaya konulduğundan, formül kullanılarak teyit edilebilir özelliktedir. Yine okunabilirlik formülü olarak geçerlik ve güvenirliliği ortaya konulmuş; pek çok bilimsel çalışmada kullanılmış (Çakıroğlu, 2014; Çiftçi vd., 2007; Demir, 2008; Demir ve Çeçen, 2013; Durukan, 2014; Özçetin ve Karakuş, 2020; Temur, 2002; Zorbaz, 2007) olan Ateşman Formülü kullanılmıştır.

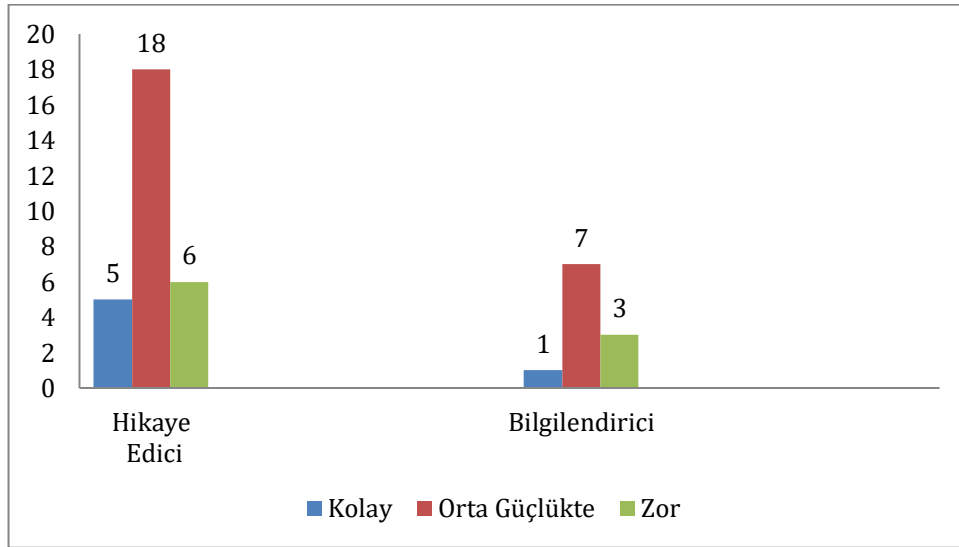
BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde Ateşman'ın okunabilirlik hesaplamasına göre analiz edilmiş olan Hayat Bilgisi 3. sınıf ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerine ilişkin olarak alt problemlere yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Hayat Bilgisi 3. sınıf ders kitabında okunabilirlik hesaplaması yapılan hikâye edici ve bilgilendirici toplam 40 metnin Ateşman'ın (1997) belirlediği okunabilirlik düzeylerine göre dağılımı Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1

Hayat Bilgisi 3.Sınıf Ders Kitabında Yer Alan Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerine Göre Dağılımı

Şekil 1'e bakıldığında çalışmada incelenen 29 hikâye edici metnin okunabilirlik düzeyi açısından 5'inin kolay, 18'inin orta güçlükte ve 6'sının da zor seviyede olduğu görülmektedir. Yine incelenen 11 bilgilendirici metnin 1'inin kolay, 7'sinin orta güçlükte ve 3'ünün de zor seviyede okunabilirlik düzeyine sahip olduğu Şekil 1'de görülebilmektedir.

Hayat Bilgisi 3.Sınıf ders kitabında yer alan hikâye edici metinlerin okunabilirlik düzeylerine ilişkin bilgiler Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Hayat Bilgisi 3.Sınıf Ders Kitabında Yer Alan Hikâye Edici Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerine İlişkin Bilgiler

Metin Adı	Kelime Uzunluğu	Cümle Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi
Davranışlarımızın sonuçları	3.00	7.07	59.85	Orta güçlük
Arkadaşlık güzeldir	2.99	11.22	48.92	Zor
Kuş bakışı bakıyorum	2.83	11.22	55.84	Orta güçlük
Yardım kampanyası düzenliyoruz	2.89	8.16	61.42	Orta güçlük
Okula İlişkin istek ve ihtiyaçlarım	2.99	10.00	52.60	Orta güçlük
Kaynakları verimli kullanalım	2.92	12.62	48.58	Zor
Meslekleri araştırıyorum	2.95	12.25	48.33	Zor
Anneannem ve dedem çocukken	2.71	6.93	71.86	Kolay
Komşularımız	2.91	9.18	58.03	Orta güçlük
Evimizin yeri	2.96	7.69	59.83	Orta güçlük
Evdeki görev ve sorumluluklarım	2.65	7.92	71.69	Kola
Teknolojik ürünlerin hayatımıza katkıları	2.81	8.33	64.19	Orta güçlük
Evimizdeki kaynakları verimli kullanalım	2.69	10.00	64.82	Orta güçlük
Planlı yaşarım	2.98	8.33	57.36	Orta güçlük
Bütçemizi koruyalım	3.07	8.33	53.74	Orta güçlük
Bilinçli Tüketiciyim	3.10	10.88	45.88	Zor
Mevsimplere özgü yiyecekler	2.61	8.33	72.22	Kolay
Yeterli ve dengeli beslenelim	2.90	7.14	63.68	Orta güçlük
Güvenliğimiz önemli	2.97	8.33	56.90	Orta güçlük
Oyun alanlarında güvenliğimiz	2.91	9.09	58.19	Orta güçlük
Yönetim birimleri	3.27	7.69	47.38	Zor
Görev ve sorumluluklarımız	3.13	11.11	44.08	Zor
Milli birlik ve beraberlik	2.72	10.00	63.44	Orta güçlük
Atatürk'ün kişilik özellikleri	2.99	8.33	56.96	Orta güçlük
Bitkiler ve hayvanlar	2.59	9.09	70.67	Kolay
Dedemin Çiftliği	2.73	7.69	70.28	Kolay
Yönümü bulabilirim	2.89	5.88	67.37	Orta güçlük
Doğayı ve çevreyi koruyalım	2.91	10.00	55.81	Orta güçlük
Geri dönüşüm serüveni	2.82	6.66	68.20	Orta güçlük

Tablo 3 incelendiğinde Hayat Bilgisi 3. sınıf ders kitabında yer alan hikâye edici türdeki metinlerin kelime uzunluklarının 2.59 ile 3.27 aralığında; cümle uzunluklarının 5.88 ile 12.62 aralığında ve okunabilirlik puanlarının da 45.88 ile 72.22 aralığında olduğu görülmektedir.

Hayat Bilgisi 3. sınıf ders kitabında yer alan bilgilendirici metinlerin okunabilirlik düzeylerine ilişkin bilgiler Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

Hayat Bilgisi 3. Sınıf Ders Kitabında Yer Alan Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerine İlişkin Bilgiler

Metin Adı	Kelime Uzunluğu	Cümle Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi
Güçlü ve güçlendirilmesi gereken yönlerim	3.12	12.36	41.23	Zor
Okulumu tanıtıyorum	3.03	7.61	57.27	Orta güçlük
Temizlik önemlidir	2.74	8.33	67.00	Orta güçlük
Trafik işaretlerini öğreniyoruz	2.63	5.44	73.74	Kolay
Trafikte kurallara uyalım	2.96	8.33	56.44	Orta güçlük
Güvenliğimizi tehdit edecek durumlar	3.06	10.00	49.79	Zor
Ülkemizin yönetim şekli	2.93	11.11	52.11	Orta güçlük
Çevremizdeki tarihi, doğal ve turistik yerler	2.92	5.88	66.16	Orta güçlük
Ortak kullanım alanlarını koruyalım	2.95	8.96	57.86	Orta güçlük
Ülkemize katkıda bulunanlar	3.00	9.09	54.57	Orta güçlük
İnsanların doğal çevreye etkileri	2.87	14.28	46.25	Zor

Tablo 4'e bakıldığında Hayat Bilgisi 3. sınıf ders kitabında yer alan bilgilendirici türdeki metinlerin kelime uzunluklarının 2.63 ile 3.12 aralığında; cümle uzunluklarının 5.88 ile 14.28 aralığında ve okunabilirlik puanlarının da 41.23 ile 73.74 aralığında olduğu görülmektedir.

Çalışmada ele alınan hikâye edici ve bilgilendirici metinlerin metin türlerine göre ortalama kelime uzunlukları, cümle uzunlukları ve okunabilirlik puanları arasında anlamlı fark olup olmadığını ortaya koymak adına t testi analizi yapılmış ve sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5

Hikâye Edici ve Bilgilendirici Metinlerin Metin Türlerine Göre Ortalama Kelime Uzunlukları, Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Puanları t Testi Sonuçları

		Tür	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ortalama kelime uzunluğu	Hikâye Edici	Hikâye Edici	29	2.89	83.89	16.50	.59
		Bilgilendirici	11	2.92	32.21		
Ortalama cümle uzunluğu	Hikâye Edici	Hikâye Edici	29	8.94	259.47	52.00	.44
		Bilgilendirici	11	9.21	101.40		
Ortalama okunabilirlik puanı	Hikâye Edici	Hikâye Edici	29	59.24	1718.12	69.50	.19
		Bilgilendirici	11	56.58	622.42		

Tablo 5'e bakıldığında Hayat Bilgisi 3. sınıf ders kitabında yer alan hikâye edici ve bilgilendirici metinlerin ortalama kelime uzunlukları ($p=0.59$, $p>0.05$), ortalama cümle uzunlukları ($p=0.44$, $p>0.05$) ve ortalama okunabilirlik puanları ($p=0.19$, $p>0.05$) arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Hayat Bilgisi 3. sınıf ders kitabında yer alan metinlerin okunabilirlik düzeylerinin Ateşman formülüne göre hesaplanarak ortaya konulması amaçlanan bu çalışmada 29'u hikâye edici, 11'i bilgilendirici olmak üzere toplam 40 metin değerlendirilmiştir. Kitapta 32'si hikâye edici, 13'ü de bilgilendirici olmak üzere toplamda 45 metin bulunmasına rağmen 5 metnin ana metin kısmı 100 kelimedenden daha az kelime sayısına sahip olduğundan değerlendirmeye alınmamıştır. Çünkü Ateşman'ın (1997) formülünde ilk 100 kelime üzerinden hesaplama yapılmaktadır. Kitapta şiir türünde hiçbir metnin olmaması da ortaya çıkan bir diğer sonuçtur.

Araştırma sonucunda çalışmada incelenen 29 hikâye edici metinden 5'inin kolay, 18'inin orta güçlükte ve 6'sının da zor seviyede okunabilirlik düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Yine ele alınan 11 bilgilendirici metinden 1'inin kolay, 7'sinin orta güçlükte ve 3'ünün de zor seviyede okunabilirliğe sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda hem hikâye edici hem de bilgilendirici metinlerin çoğunlukla orta güçlükte okunabilirlik seviyesinde olduğu ortaya çıkmıştır. Temizyürek (2010), Türkiye'de gerçekleştirilen okuma seferberliğinde kullanılmak için seçilmiş olan kitaplardaki metinlerin okunabilirliği üzerine gerçekleştirdiği araştırma ile Çeçen ve Aydemir (2011) okul öncesi hikâye kitapları üzerine yaptıkları çalışmalar da bu kitaplardaki metinlerin orta güçlükte olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır. Okur ve Arı (2013) ile Bağcı ve Ünal da (2013) çalışmalarında 8. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin bu çalışmada ortaya çıkan sonuçlara benzer şekilde çoğunlukla orta güçlükte olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır. Tural ve Işık (2016) çalışmalarında 4. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik açısından orta güçlükte olduğunu vurgulamışlardır. Zorbaz (2007) çalışmasında 2.sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin çoğunlukla kolay seviyede okunabilirlik düzeyine sahip olduğu, Baş ve İnan Yıldız (2015) ise yaptıkları çalışmada 2. sınıf Türkçe ders kitabında 14'er adet öyküleyici ve bilgilendirici metin olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Geçit 2010 yılında 5. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabı ile Ulukalın ve Koçoğlu'nun 2017 yılında

gerçekleştirdiği çalışmalarında 6. sınıf sosyal bilgiler kitabındaki metinlerin Ateşman formülüne göre orta güçlükte olduğunu saptamışlardır. İlkokul üçüncü sınıftaki öğrencilerin yaş grubunun küçük olması, bu öğrencilerin gelişimsel olarak masal/hikâye çağında olmaları ve hayal güçlerini geliştirmelerinin desteklenmesi adına da çoğunlukla hikâye edici metinlerin kullanılmasının öğrencilerin eğitsel gelişimleri adına yerinde bir uygulama olduğu söylenebilir. Yine metinler içerisinde kolay ve zor güçlükte okunabilirlik seviyesine sahip olan metinlerin yer alması ilgili sınıf düzeyinde, öğrencilerde bulunabilecek okuma güçlüğü çeken öğrencilerin okuyabileceği nitelikte metinlerin yer alması adına yerinde bir uygulamadır. Yine incelenen kitaplarda zor düzeyde metinlerin olması iyi düzeyde okuma becerisine sahip öğrencinin kendini geliştirebilmesi ve kelime dağarcığını geliştirebilmesi adına olumlu sonuçlar doğuracaktır. Çalışmada hayat bilgisi ders kitabındaki metinlerin öğrencilerin seviyesine uygun olduğu sonuçlarına rağmen, bu çalışmanın aksine incelenen ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirliklerinin öğrenci seviyesine uygun olmadığını orataya koyan çalışmalar da mevcuttur (Durukan, 2014; Topkaya vd., 2015).

Çalışmada sonucunda Hayat Bilgisi 3. sınıf ders kitabında yer alan hikâye edici türdeki metinlerin kelime uzunluklarının 2.59 ile 3.27 hece aralığında; cümle uzunluklarının 5.88 ile 12.62 kelime aralığında ve okunabilirlik puanlarının da 45.88 ile 72.22 puan aralığında olduğu görülmüştür. Ele alınan çalışmada Hayat Bilgisi 3.sınıf ders kitabında bulunan bilgilendirici türdeki metinlerin kelime uzunluklarının 2.63 ile 3.12 hece aralığında; cümle uzunluklarının 5.88 ile 14.28 kelime aralığında ve okunabilirlik puanlarının da 41.23 ile 73.74 puan aralığında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada cümle ve kelime uzunluklarının genel itibariyle orta güçlükte olduğu görülmüştür. Bezirci ve Yılmaz da (2010) bu çalışmadaki sonuçları destekler nitelikte metindeki kelime sayısının arttıkça metnin okunabilirliğinin azaldığını, dolayısıyla en uygun metinlerin orta güçlükte olan metinler olduğunu vurgulamışlardır. Yine bu sonuçlar Köse'nin (2009) çalışmasındaki bulgularla da örtüşmektedir.

Hikâye edici metinlerin cümle uzunlukları ortalama 8.94; bilgilendirici metinlerin ortalama cümle uzunluğu ise 9.21'dir. Çalışmada ele alınan hikâye edici metinlerin ortalama okunabilirlik puanlarının 59.24 ile ortalama 56.58 olan bilgilendirici metinlere göre okunabilirlik anlamında daha kolay olduğu görülmüştür. Bora ve Arslan (2021) bu çalışmanın sonuçlarıyla aynı doğrultuda bulgulara ulaşarak bu çalışmayı destekler nitelikte sonuçlar ortaya koymuşlardır. Hızarcı (2009) ile Özçetin ve Karakuş (2020) araştırmalarında öyküleyici metinlerin okunabilirlik düzeyini, diğer türlerdeki metinlere göre daha yüksek bulmuştur. Çiftçi vd. ise 2007 yılında yaptıkları çalışmada bu çalışmada ortaya çıkan sonuçların aksine bilgilendirici metinlerin hikâye edici metinlere göre okunabilirlik açısından daha kolay olduğu sonucuna varmıştır. Özdemir (2016) de bilgilendirici metinlerin hikâye edici metinlerden daha kolay okunabilir olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ceyhan ve Yiğit'e (2005) göre ilkökul seviyesinde metni oluşturan cümlelerin uzunluklarının 6 kelimeyi geçmemesi gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında çalışma sonucunda ortaya çıkan verilere göre 3.sınıf Hayat Bilgisi ders kitabındaki metinlerin öğrencilerin düzeylerinin üzerinde olduğu ve bu metinlerin hem okumayı hem de anlamayı güçlendireceğini söylemek mümkündür. Bilgilendirici metinlerde ortalamadan daha uzun cümlelerin varlığı dikkat çekmiştir. Bilgilendirici metinlerde uzun açıklamaların, hikâye edici metinler ise gündelik dilde kullanılmakta olan kısa cümlelerin kullanılması ortaya çıkan farklılığın sebebi olarak görülebilir. İskender de (2013) çalışmasında bu çalışmaya benzer şekilde Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin kelime ve cümle yapılarıyla okunabilirlik düzeyleri arasında sıkı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Araştırmada hikâye edici ve bilgilendirici metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunluğu ile ortalama okunabilirlik puanları arasında herhangi bir anlamlı farklılığın ortaya çıkmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Özdemir (2016) ise bu çalışmanın aksine 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinleri okunabilirlik açısından değerlendirdiği çalışmasında tüm değişkenler arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yine Durukan (2014) benzer bir çalışmada metinlerin okunabilirlik düzeyleriyle araştırmaya katılan öğrencilerin okuma hızları

ve okuduğunu anlama becerileri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Temur (2002) çalışmasında bu çalışmayla paralel olarak 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerle öğrenci kompozisyonları arasında okunabilirlik açısından herhangi anlamlı bir fark bulamamıştır. Güneş de (2000) çalışmasında Milli Eğitim Bakanlığı onaylı 52 kitap incelemiş ve kitapların cümle uzunlukları açısından çocukların düzeylerine uygun olduğunu ortaya koymuştur.

Hayat bilgisi derslerinde karmaşık metinlerin bir öğretim aracı olarak kullanılması, öğrencilerin okuduklarını anlayabilme becerilerini geliştirmek yerine engelleyebilmekte ve bu da onların okuma alışkanlıklarını olumsuz etkileyebilmektedir (Karatay vd., 2013). Ders kitapları bir öğrenme aracıdır. Bu nedenle bu ders kitaplarında bulunan metinlerin öğrencinin seviyesine uygun olması önem arz etmektedir.

Özetle, çalışmada elde edilen verilere göre 3. sınıf Hayat Bilgisi ders kitabındaki metinlerin Ateşman Okunabilirlik hesaplamasına göre çoğunlukla “orta güçlükte” okunabilirlik seviyesine sahip olmakla birlikte kolay, orta güçlükte ve zor seviyede dağılım gösterdiği; hikâye edici metinlerin okunabilirlik açısından bilgilendirici metinlere göre daha kolay okunabilirlik puanına sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, hikâye edici ve bilgilendirici metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunluğu ile ortalama okunabilirlik puanları arasında herhangi bir anlamlı farklılığın ortaya çıkmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

4.1.Öneriler

Çalışmanın sonuçlarından yola çıkarak aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- Hayat Bilgisi ders kitabındaki metinlerin seçiminde öğrencilerin seviyesi göz önünde bulundurulmalıdır.
- Hayat Bilgisi ders kitabında şiir türündeki metinlere de yer verilmelidir.
- Özellikle bilgilendirici metinlerin seçiminde kelime uzunluğu ve cümle uzunluğu kısaltılarak öğrencilerin daha kolay okuyabileceği düzeye dikkate alınmalıdır.
- Diğer sınıf seviyelerindeki Hayat Bilgisi ders kitaplarıyla da benzer çalışmalar yürütülmelidir.
- Akıcı okumanın ilköğretimde sağlanabilmesi adına ilköğretim düzeyindeki farklı derslerin kitaplarıyla da benzer çalışmalar yürütülmelidir.

KAYNAKÇA

- Ateşman, E. (1997). Türkçede okunabilirliğin ölçülmesi. *A.Ü. TÖMER Dil Dergisi*, 58, 171-174.
- Aykaç, N. (2011). Hayat Bilgisi dersi öğretim programında kullanılan yöntem ve tekniklerin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Sinop ili örneği). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 113-126.
- Bağcı, H. ve Ünal, Y. (2013). İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(3), 12-28.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Baş, B. ve İnan Yıldız, F. (2015). 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik açısından incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 52-61.
- Benjamin, R. G. (2012). Reconstructing readability: recent developments and recommendations in the analysis of text difficulty. *Educational Psychology Review*, 24, 63-88.

- Bezirci, B. ve Yılmaz, A. E. (2010). Metinlerin okunabilirliğinin ölçülmesi üzerine bir yazılım kütüphanesi ve türkçe için yeni bir okunabilirlik ölçütü. *Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 12(3), 49-62.
- Binbaşıoğlu, C. (2003). *Hayat bilgisi öğretimi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Birdoğan, R. ve Akagün, B. (2018). *Hayat bilgisi 3.sınıf ders kitabı*. Dizin Yayıncılık.
- Bora, A. ve Arslan, M. A. (2021). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 10(1), 222-236.
- Ceyhan, E. ve Yiğit, B. (2005). *Konu alanı ders kitabı incelemesi*. Anı Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2002). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative*. Prentice Hall Upper Saddle River, NJ.
- Çakıroğlu, O. (2014). İlkokul türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerinin öğrenme güçlüğü olan öğrenciler açısından değerlendirilmesi. *Elementary Education Online*, 14(2), 671-681.
- Çeçen, M. A. ve Aydemir, F. (2011). Okul öncesi hikâye kitaplarının okunabilirlik açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 185-194.
- Çepni, S. (2005). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Üçyol Kültür Merkezi Yayınları.
- Çetinkaya, G. (2010). *Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerinin tanımlanması ve sınıflandırılması* (Yayımlanmamış doktora tezi), Ankara Üniversitesi.
- Çiftçi, Ö., Çeçen, M. A. ve Melanlıoğlu, D. (2007). Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 22, 206-219.
- Çilenti, K. (1988). *Eğitim teknolojisi*. Kadioğlu Matbaası.
- Demir, T. (2008). *İlköğretim yedinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerinin tespit edilmesine yönelik bir değerlendirme*. 17. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sunulmuş bildiri. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Demir, M. ve Çeçen, M. A. (2013). İlköğretim I-V. sınıflar Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi. *Milli Eğitim*, 197, 80-94.
- Durukan, E. (2014). Metinlerin okunabilirlik düzeyleri ile öğrencilerin okuma becerileri arasındaki ilişki. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(3), 68-76.
- Esen Aygün, H. (2022). Hayat bilgisi öğretim programının sosyal-duygusal beceriler açısından değerlendirilmesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 16-35.
- Geçit, Y. (2010). İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının okunabilirlik derecesinin Türkçeye uyarlanmış flesh formülüne göre değerlendirilmesi. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 5(3), 903-910.
- Güleryüz, H. (2008). *Hayat bilgisi öğretimi*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Güneş, F. (2000). Çocuk kitaplarında okunabilirlik ilkeleri. *Yaşadıkça Eğitim*, 67, 35-40.
- Güneş, F. (2003). Okuma-yazma öğretiminde cümlenin önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı 13, 39-48.
- Hızarcı, H. S. (2009). *İlköğretim 6. sınıf yeni sosyal bilgiler ders kitaplarının okunabilirlik düzeylerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi.

- İskender, E. (2013). *Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin kelime ve cümle yapılarıyla okunabilirlik düzeyleri arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (20. baskı). Nobel Yayın Dağıtım.
- Karatay, H., Bolat, K. K. ve Güngör, H. (2013). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik ve anlaşılabilirliği. *The Journal Academic Social Science Studies*, 6, 603-623
- Kitzinger, J. (1995). Qualitative research: Introducing focus groups. *Bmj*, 311(7000), 299-302.
- Köse, E. (2009). Biyoloji ders kitabında hücre ile ilgili metinlerin okunabilirlik düzeyleri. *Çankaya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Journal of Art ve Sciences*, 12, 141-150.
- Maxwell, J. A. (2008). Designing a qualitative study. *The SAGE handbook of applied social research methods*, 2, 214-253.
- Miles, M. ve Huberman, M. (2021). *Genişletilmiş bir kaynak kitap nitel veri analizi*. (Çev. Eds. Sadegül Akbaba Altun ve Ali Ersoy). Pegem Yayıncılık.
- Morgan, D. L. (1996). *Focus groups as qualitative research* (C. 16). Sage publications.
- Nalçacı, A. (2012). İlköğretim 5. Sınıf Sosyal bilgiler ders kitabının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Erzurum Örneği). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 321-335.
- Okur, A. ve Arı, G. (2013). 6, 7, 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirliği. *İlköğretim Online*, 12(1), 202-226.
- Özçetin, K. ve Karakuş, N. (2020). 5. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 5(1), 175-190.
- Özdemir, S. (2003). *Hayat bilgisi ders programının değerlendirilmesi*. (Editör, L. Küçükahmet). Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu. Nobel Yayıncılık.
- Özdemir, S. (2016). Beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin okunabilirlik durumu. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 1(1), 33-46.
- Şahin, M. (2012). Ders kitaplarının mesaj tasarımı ilkeleri açısından değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 13(3), 129-154.
- Şakiroğlu, Y. (2020). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki öykülerin kelime-cümle uzunlukları ve okunabilirlik düzeyleri üzerine bir inceleme. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(6), 1827-1834.
- Temizyürek, F. (2010). Türkiye’de okuma seferberliği çerçevesinde seçilen kitapların kelime-cümle uzunlukları ve okunabilirlik açısından incelenmesi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27, 645-654.
- Temur, T. (2002). *İlköğretim 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metinler ile öğrenci kompozisyonlarının okunabilirlik düzeyleri açısından karşılaştırılması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi.
- Topkaya, Y., Ulu Kalın, Ö. ve Yılar, B. (2015). Readability of the primary education 8th grade citizenship and democracy education textbook and its suitability for target age level. *International Journal of Languages' Education and Teaching* 3(1), 480-491.
- Tosunoğlu, M. ve Özlük, Y. Ö. (2011). Okunabilirlik ve ilköğretim 1. sınıf türkçe ders kitabındaki düz yazı metinlerinin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 189, 219-230.

- Tural, A. ve Işık, A. D. (2016, Mayıs). 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabındaki metinlerin okunabilirliği. XV. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu'nda sunulan bildiri. 11-14 Mayıs, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Ulu Kalın, Ö. ve Koçoğlu, E. (2017). 6. Sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının farklı okunabilirlik formüllerine göre incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (4), 2202-2220.
- Ulusoy, K. ve Gülüm, K. (2009). Sosyal Bilgiler dersinde tarih ve coğrafya konuları işlenirken öğretmenlerin malzeme kullanma durumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 85-99.
- Ülper, H. (2010). *Okuma ve anlamlandırma becerilerinin kazandırılması*. Nobel Yayınları.
- Yıldırım, A. (2006). *Yeni ilköğretim programlarına göre hazırlanmış hayat bilgisi ders kitaplarına ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi (Elazığ ili örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi.
- Zorbaz, K. Z. (2007). Türkçe ders kitaplarındaki masalların kelime-cümle uzunlukları ve okunabilirlik düzeyleri üzerine bir değerlendirme. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 3(1), 87-101.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Well-designed textbooks increase the quality of teaching. While preparing the books, they should be prepared in accordance with the level of the student in terms of language and expression. Books that are suitable for the individual's developmental characteristics, the values, beliefs and cultural characteristics of the society he lives in will be more effective in communication and learning with students, as they respond to the needs of individuals.

In the preparation of the textbooks, the content is arranged according to the age of the student. In content regulation, books prepared according to the development and learning characteristics of individuals are more effective in learning. The books, which are prepared according to their development and learning characteristics, are prepared in a way that supports the physical, social and moral development of the student. Textbooks prepared according to the curriculum constitute a guiding resource not only for students but also for teachers (Yıldırım, 2006). While teaching the information in the book, our teachers provide the formation of more permanent learning by supporting the process with different methods, techniques and materials. These techniques used increase the effectiveness of textbooks.

Books are one of the most important elements that guide individuals in preparing them for life. In the preparation of the books, stimulants should be prepared according to the emotional, physical and mental characteristics of the students (Özdemir, 2003). The Life Sciences book should also be prepared according to these features.

The Life Studies lesson, which is taught in the 1st, 2nd and 3rd grades of primary school, has an important place in helping students get to know themselves and nature and adapt to society. The beginning of life is a biological, physical and chemical process of formation and change. It constitutes a discipline that tries to understand the internal dynamics of nature. It is not just an activity to observe the living creatures in nature and explain their colors and numbers. Thanks to this course, students discover the logic and mathematics of life as a result of their examinations and observations (Güleryüz, 2008).

Reading is an important activity that makes affective and cognitive understanding effective in terms of acquiring knowledge, developing creativity, and developing ideas and emotions. There are many factors that affect reading comprehension. One of these factors is “readability” (Şakiroğlu, 2020).

Each text has a different difficulty level. While some texts can be easily read by individuals, some texts can be difficult to read. Difficulty levels have an important place in terms of intelligibility of the text (Ulusoy & Gülüm, 2009). The texts that the student can easily read and understand contribute to the cognitive and affective development of the individual.

Method

In this study, it is a qualitative study and descriptive scanning method based on document analysis was used. This model is an exploratory approach that aims to describe a situation that existed in the past or that still exists.

The data source of the study is in the Life Studies 3rd Grade Textbook (Birdoğan and Akagün), which was decided to be used as a textbook for five years starting from the 2018-2019 academic year with the decision of the Ministry of National Education Board of Education and Discipline No. 78 dated 25/08/2018. , 2018) creates narrative and informative texts.

The following Flesch formula, adapted to Turkish by Ateşman (1997), was used to determine the readability of the texts. The average word length, sentence length and readability scores of the narrative and informative texts were calculated and a t-test analysis was performed to reveal whether there was a significant difference between these scores.

Result and Discussion

As a result of the research, it was seen that 5 of the 29 narrative texts examined in the study had easy, 18 medium difficulty and 6 difficult readability levels. Again, it was concluded that 1 of the 11 informative texts were easy to read, 7 had medium difficulty and 3 had difficult readability. In other words, it has been revealed that both narrative and informative texts are mostly at medium difficulty readability level. In addition to the research he carried out with Temizyürek (2010) on the readability of the books selected within the framework of the reading campaign in Turkey, Çeçen and Aydemir (2011) in their study on preschool storybooks, Okur and Arı (2013) and Bağcı and Ünal (2013) also conducted 8 studies. They found that the texts in Turkish textbooks were mostly of medium difficulty, similar to the results in this study.

It was seen that the average readability scores of the narrative texts discussed in the study were easier in terms of readability compared to the informative texts with an average of 59.24 and 56.58. Hızarcı (2009) and Özçetin and Karakuş (2020) found the readability level of narrative texts higher than other types of texts in their research. In their study conducted in 2007, Çiftçi et al., on the contrary to the results of this study, found that informative texts are easier to read than narrative texts. Özdemir (2016) also concluded that informative texts are easier to read than narrative texts.

In the research, it was concluded that there was no significant difference between the average word and sentence length and the average readability scores of the narrative and informative texts. Contrary to this study, Özdemir (2016), on the other hand, found a significant difference between all variables in the study in which five of the texts in the classroom Turkish textbook were evaluated in terms of readability. Again, Durukan (2014) revealed in a similar study that there is a significant relationship between the readability levels of texts and students' reading skills and comprehension skills.